

Slovo úvodem

doc. MUDr. Jaromír Bystroň, CSc.

Oddělení alergologie a klinické imunologie Fakultní nemocnice Olomouc

Klin Farmakol Farm 2015; 29(3): 93–94

Vážení čtenáři,

hlavním tématem tohoto vydání časopisu Klinická farmakologie a farmacie je alergologie a klinická imunologie. Články připravili lékaři Oddělení alergologie a klinické imunologie (OAKI) Fakultní nemocnice v Olomouci. Jedná se o největší ambulantní zařízení v tomto oboru v České republice. T.č. pracuje na tomto oddělení 10 lékařů. V rámci Fakultní nemocnice Olomouc je OAKI akreditováno k diagnostice a léčbě v tomto oboru. OAKI FN Olomouc má rovněž akreditaci pro postgraduální výuku lékařů a sester v oboru alergologie a klinické imunologie a částečnými úvazky na Ústavu imunologie se lékaři tohoto oddělení podílejí i na výuce studentů Lékařské fakulty UP Olomouc. Následující články, které přibližují nejaktuálnější témata související s běžnou klinickou praxí, připravili jak zkušení lékaři – doc. MUDr. Jaromír Bystroň, CSc., nebo odb. asistentka MUDr. Jaroslava Braunová, Ph.D., tak lékaři nastupující generace – MUDr. Beata Hutýrová, Ph.D., či nejmladší člen lékařského kolektivu MUDr. Mojmír Račanský.

Z historie Alergologie a klinické imunologie v Olomouci

První zmínka o vyčlenění samostatné specializace v oboru alergologie a klinické imunologie ve Fakultní nemocnici v Olomouci je z roku 1946, kdy přednosta II. interní kliniky prof. MUDr. Karel Amerling, vybaven zkušenostmi z pobytu v Pasteurově ústavu v Paříži, zahájil činnost Ambulance pro choroby alergické. Začal s ním spolupracovat MUDr. Horymír Malota, který vyklidil nepoužívanou koupelnu na II. interní klinice a zřídil tak první alergologickou ambulanci ve FN. V roce 1948 se jim společným úsilím podařilo zahájit provoz lůžkového oddělení v nemocnici v Lipníku nad Bečvou, jako Ústav pro léčení chorob alergických a zažívacích – detašované pracoviště II. interní kliniky FN Olomouc, které však nebylo jednoznačně specializované jen pro alergické pacienty. V roce 1951 byla činnost alergologické ambulance opět přenesena zpět na II. interní kliniku a vedením byl pověřen MUDr. Horymír Malota. V roce 1955 byla ambulance povýšena na ordinariát pro alergologii a činnost oboru se postupně rozvíjela.

MUDr. Malota habilitoval na téma „Výroba a použití mikrobiálních antigenních komplexů (MAK) v klinické praxi při léčbě chronických infekcí“. Činnost ordinariátu však byla provozovaná na několika místech Fakultní nemocnice. Ambulantní činnost probíhala od roku 1967 v provizorních dřevěných domcích v areálu FN, kde se nacházely 3 vyšetřovny a sklad infuzních roztoků, lůžkové oddělení se 34 lůžky bylo umístěno od roku 1972 na detašovaném pracovišti léčebny TRN v Pasece a součástí tohoto pracoviště byla od roku 1970 i jedna laboratoř, která se nacházela na Katedře mikrobiologie Teoretických ústavů Univerzity Palackého. Provozování a hlavně řízení takto rozštěpeného oddělení vyžadovalo značné organizační nároky na přednostu oddělení. Díky bohatým zákulisním jednáním na úrovni Ministerstva zdravotnictví a hlavně díky pochopení vedení Fakultní nemocnice byla vystavěna a v září 1982, po četných peripetiích uvedena do provozu nová samostatná budova v areálu Fakultní nemocnice naproti Teoretickým ústavům LF. V tomto objektu se soustředily veškeré složky Oddělení alergologie a klinické imunologie – lůžkové oddělení s 52 lůžky, ambulantní část a laboratorní oddělení, čímž vznikl jedinečný diagnosticko-léčebný komplex s úzkou návazností i na výzkumnou a pedagogickou činnost v rámci Lékařské fakulty. Byli přijati další pracovníci a během krátké doby byla zkoordinována činnost všech do té doby oddělených složek. Největší zásluhu na vzniku tohoto ojedinělého pracoviště měl jeho první přednosta – doc. MUDr. Horymír Malota, CSc. Na poli organizačním a provozním mu byla velkou oporou vrchní sestra – Naděžda Švehlíková.

Činnost OAKI pod vedením doc. MUDr. Maloty, CSc., proslula především zaváděním moderních postupů v léčbě průduškového astmatu, v imunomodulační léčbě recidivujících a chronických zánětů dýchacího ústrojí, kůže a kůže, zaváděním nových imunologických vyšetřovacích metod. Vznikla velmi úzká spolupráce s dalšími odděleními a klinikami FN – především s ortopedickou, dětskou, kožní a II. interní klinikou, Katedrou mikrobiologie, farmakologie, lékárnou FN a Ústavem sér a očkovacích látek v Praze. Byl zahájen a dokončen výzkum perorál-

ní bakteriální vakcíny v želatinových tobolkách k imunoterapii chronických infekčních onemocnění. Na tomto poli se na úspěších olomoucké imunologie podíleli vedle doc. MUDr. Maloty taky MUDr. Běhounková (která odešla na problematice bakteriálních vakcín pracovat do Ústavu sér a očkovacích látek do Prahy) a pracovníci Katedry mikrobiologie – MUDr. Černá a doc. Eduard Maršálek.

Docent Malota byl znám velmi dobrou spoluprací s Ústavem farmakologie FN a s Lékárnou FN. Z této spolupráce vzešly mnohé léčebné mixtury, které vešly do povědomí pacientů i lékařů jako tzv. „malotky“. Byly to hlavně antiastmatické pilulky denní (růžové) a noční (modré), které byly směsí teofylinu, efedrinu a dithiadenu. Pro astmatiky-kardiaky byly poněkud mírněji účinkující „tobky“, které obsahovaly teofylin, oxyfylin a bromisoval. Známé byly expektorační směsi (bílá, červená, černá), které se lišily obsahem jitrocelového sirupu, KJ, teofylinu a dalších ingrediencí, a pacienti je s úspěchem používali v různých stavech své choroby a dle vlastní vnímavosti a snášenlivosti. U pylových alergií měly velkou oblibu tablety pracovníě označované jako „difedrin“ – směs dithiadenu a efedrinu, a hlavně nosní kapky (ADS), které jako hlavní účinné látky využívaly AD vitamin a sanorinovou emulzi. Ještě v současné době mám starší pacientku z ostravska, která se dožaduje jako jediné účinné léčby při zhoršení jejího dýchání „efestminových čípků“ z kuchyně doc. Maloty, které využívají kombinace účinku teofylinu, efedrinu a fenobarbitalu.

V roce 1986, po odchodu doc. Maloty do důchodu, se stal přednostou OAKI jeho dosavadní zástupce – MUDr. Stanislav Boháč. Úspěšně pokračoval v činnosti započaté doc. Malotou hlavně na poli imunomodulační léčby, což bylo ve spolupráci s Ústavem imunologie LF UP (přednosta doc. MUDr. E. Weigl, CSc.) završeno v r. 1994 patentem originálního perorálního bakteriálního imunomodulátoru pod názvem OLIMUNOSTIM. Na Ústavu mikrobiologie LF UP Olomouc (doc. MUDr. D. Koukalová, CSc., a spol.) byla vyvinuta vakcína KANVAKOL (ve formě suspenze k perorální i vaginální aplikaci) pro léčbu mykotických gynekologických infekcí, která byla

a dosud je využívána v ambulancích OAKI i gynekologických ambulancích, dále pak vakcína na léčbu akné a kožních furunkulóz, vakcína na léčbu močových infekcí, které se dlouho vyráběly ve Fakultní lékárně jako individuálně připravované léky. V současné době se výroby vakcín na základě patentovaných kmenů ujal podnik Bioveta a distribuuje tyto vakcíny pod názvy Olimunovac, Candivac, Urivac a Acnevac jako volně prodejné přípravky pro zvláštní výživu.

K 30. 3. 2004 končí pracovní poměr ve FN Olomouc na vlastní žádost dosavadní primář MUDr. Stanislav Boháč a odchází do Lázní Luhačovice, takže od 1. dubna 2004 je vedením OAKI pověřen doc. MUDr. Jaromír Bystroň, CSc., vrchní sestrou byla po odchodu Naděždy Švehlíkové do důchodu jmenovaná Olga Nedvědová.

OAKI FN Olomouc je jedinečným zařízením v ČR, a proto lékaři tohoto oddělení s vědomím výhod komplexnosti a léčebné úspěšnosti tohoto pracoviště neodešli do lukrativnějších privátních ambulančí, jak se tomu stalo na ostatních podobných pracovištích v České republice. Díky rozsáhlé ambulantní složce a možnosti využít denního stacionáře se 3 lůžky je možno na tomto pracovišti i nadále provádět i náročnější

léčebné a diagnostické výkony v oboru AKI, které v ostatních ambulantních zařízeních v ČR jsou jen obtížně proveditelné. V současné době zajišťuje ambulantní činnost 10 lékařů (4 na plný úvazek, 6 na zkrácený úvazek) a příslušný počet zdravotních sester, pomocného zdravotního a technického personálu.

V současné době OAKI FN Olomouc poskytuje jednak základní specializovanou péči pro oblast Olomouckého kraje a superspecializovanou diagnostickou a léčebnou péči pro okolní oblasti Moravy a Čech. V rámci specializované diagnosticko-léčebné činnosti jsou prováděny bronchoprovokační testy s nespecifickými inhalačními podněty (metacholin, fyzická zátěž), expoziční testy s potravinami a léky, zrychlené formy alergenové imunoterapie včetně alergenové imunoterapie u rizikových pacientů či specializovaná imunomodulační léčba podáváním intravenózních imunoglobulinů nebo biologická léčba.

Postgraduální výuka v alergologii a klinické imunologii probíhá ve spolupráci se Subkatedrou AKI IPVZ v Praze na Oddělení alergologie a klinické imunologie (garantem této výuky je doc. MUDr. J. Bystroň, CSc.) formou seminářů, krátkodobých stáží i dlouhodobých

školicích pobytů. Tímto pracovištěm prošlo již mnoho lékařů specializujících se v oboru AKI, kteří v současné době působí jako samostatní specialisté v oboru v okolních rajonních pracovištích (Šumperk, Rýmařov, Bruntál, Opava, Jeseník, Prostějov, Šternberk, Vyškov, Přerov, Valašské Meziříčí, Vsetín, Zlín, Uherské Hradiště, Frýdek-Místek a dalších).

Z uvedeného je jisté patrné, že obor alergologie a klinické imunologie je na půdě Fakultní nemocnice v Olomouci a Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci stále na velmi vysoké úrovni a je významným centrem v diagnostické, léčebné, výzkumné a výukové činnosti nejen v oblasti střední a severní Moravy, ale celé České republiky. Je možno konstatovat, že současná generace lékařů je důstojným nástupcem jejich předchůdců – Amerlinga, Maloty, Volejníka či Maršálka.

doc. MUDr. Jaromír Bystroň, CSc.

Oddělení alergologie a klinické imunologie

Fakultní nemocnice Olomouc

Třída Svornosti 14, Olomouc, 779 00

jaromir.bystron@tiscali.cz
